

PARAIŠKŲ IR ATASKAITŲ TEIKIMO ELEKTRONINĖ SISTEMA

Reikminių tyrimų temos pasiūlymai

PASIŪLYMAS DĖL REIKMINIŲ TYRIMŲ TEMOS

1. DUOMENYS APIE PATEIKĖJĄ	
1.1. Institucijos pavadinimas	Teisingumo ministerija
1.2. Institucijos atstovas, įgaliotas spręsti su teikiamu temos pasiūlymu susijusius klausimus:	
pareigos	Teisingumo ministerijos Tarptautinio bendradarbiavimo ir žmogaus teisių politikos grupės patarėjas
vardas	Donatas
pavardė	Glodenis
telefonas	867185489
el. paštas	donatas.glodenis@tm.lt

2. TEMOS PASIŪLYMO APRAŠYMAS

2.1. Temos pavadinimas	
Galimybių tobulinti Lietuvos valstybės ir bažnyčios santykio modelį analizė	
2.3. Tyrimų trukmė	
Tyrimų, reikalingų problemai išspręsti, trukmė	12 mėn.
2.5. Temos (problemos) svarba valstybei ir visuomenei	
<i>Aprašoma sprendžiama problema, nurodomos esminės jos priežastys, jei reikia, palyginant Lietuvos padėtį aptariamu klausimu su kitomis Europos Sąjungos valstybės narėmis, pateikiama informacija apie institucijos praktikoje kylančių problemų mastą, situacijos analizė; vadovaujantis turimais įrodymais ir duomenimis (kiekybiniais rodikliais) pagrindžiamas problemos aktualumas ir realus mokslu grįstų sprendimų poreikis (ne daugiau kaip 4000 spaudos ženklų)</i>	
Valstybės ir bažnyčios santykio modelis buvo suformuotas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 43 straipsniu, 1995 m. priimto Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymu, taip pat 2000 m., 2007 m. ir vėlesniais Konstitucinio Teismo sprendimais. Jis pasižymi tripakope bažnyčių ir kitų religinių organizacijų pripažinimo sistema: visiškai statiška šimtus metų skaičiuojančių tradicinių bažnyčių ir kitų religinių organizacijų pakopa, daugiau nei 25 metus veikiančių ir Seimo sprendimu valstybės pripažinimą gavusių religinių bendrijų pakopa ir įregistruotų, juridinio asmens teises turinčių religinių organizacijų pakopa.	

Viena vertus, dabartinė sistema užtikrina religinės laisvės pagrindus visų trijų pakopų religinėse organizacijose esantiems tikintiesiems, o galimybės įsteigti religinę organizaciją (teisė į kolektyvinę religijos laisvę) yra tinkamai užtikrinamos.

Kita vertus, skirtingose pakopose esančių religinių organizacijų teisės (o kartu ir joms priklausančių tikinčiųjų teisės) yra skirtingos (daugiausiai privilegijų turi tradicinės Lietuvoje religinės bendrijos, mažiausiai – įregistruotos religinės bendrijos), objektyvūs skirtumai tarp skirtingose pakopose esančių religinių organizacijų yra nepakankami teisių skirtumams pagrįsti, o perėjimas tarp skirtingų pakopų yra sudėtingas ir sunkiai keičiamas (kai kuriais aspektais išvis neįmanomas, pvz., tradicinė religinė bendrija negali prarasti šio statuso), nes jis įtvirtintas ne tik teisės aktuose, bet ir konstitucinės jurisprudencijos dokumentuose.

Pastarojo meto įvykiai rodo, kad dabartinis valstybės ir bažnyčios santykio modelis turi trūkumų ir galimai nėra tvarus.

Vienas iš pastarojo meto įvykių, rodančių dabartinio modelio problemišumą, yra Romuvos religinės bendrijos prašymo dėl valstybės pripažinimo nagrinėjimo procesas. Šiai religinei bendrijai kreipusis į Seimą dėl valstybės pripažinimo ir gavus teigiamą Teisingumo ministerijos išvadą, Seimas 2018 m. nepriėmė sprendimo dėl valstybės pripažinimo suteikimo šiai bendrijai. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) 2021 m. nusprendė, kad pripažinimo klausimo svarstymas Seime pažeidė Romuvos religinės bendrijos teises. Nors po minėto sprendimo reguliavimas dėl valstybės pripažinimo buvo tobulinamas, esminis EŽTT paminėtas jo trūkumas – kad iš esmės administracinio pobūdžio sprendimus priima politinė institucija – nebuvo taisomas. Romuvos religinė bendrija, būdama ne krikščioniška religinė bendrija, ir šiandien turi labai ribotas ir subjektyviais kriterijais paremtas galimybes įgyti valstybės pripažinimą.

Tikėtina, kad tik laiko klausimas, kada kuri nors religinė bendrija kreipsis į EŽTT dėl to, kad Lietuvos teisėje nėra numatyta galimybė įrodžius atitikimą pagrįstiems kriterijams įgyti tradicinės religinės bendrijos statusą (nors tokia galimybė turėtų būti pagal EŽTT doktriną).

Taigi tikslinga iširti galimybes ir ribas, kiek dabar Lietuvoje egzistuojantis valstybės ir bažnyčios santykio modelis gali būti tobulinamas. Yra tikslinga, panaudojant turimus sociologinius duomenis apie religinę įvairovę Lietuvoje ir vertinant konstitucinį reguliavimą (bei konstitucinę jurisprudenciją) ir teisinį reguliavimą suformuluoti galimus valstybės ir bažnyčios santykių modelio tobulinimo kelius.

2.6. Spręstini institucijos, teikiančios temos pasiūlymą, uždaviniai

Nurodoma, kokius uždavinius institucija tikisi išspręsti savo reguliavimo sferoje, pasinaudodama gautais tyrimų rezultatais, įsivertinama, kad uždaviniams išspręsti būtini moksliniai tyrimai, detalizuojamos tikslinės visuomenės grupės ir (ar) kiti naudos gavėjai, nurodoma, koks numatomas tokių sprendimų poveikis jiems (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Teisingumo ministerija yra atsakinga už valstybės politiką religinių bendruomenių ir bendrijų veiklos ir registravimo klausimų srityje. Todėl ir teisinio reguliavimo šioje srityje tobulinimas yra ministerijos problema.

2.7. Temos sąsajos su strateginiais valstybės dokumentais

Pateikiamos nuorodos į atitinkamus strateginius valstybės dokumentus, pridedami komentarai ir kita susijusi informacija (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Tema nėra tiesiogiai susijusi su strateginiais valstybės tikslais.

2.8. Neatidėliotino problemos sprendimo poreikio pagrindimas

Pagrindžiama, kodėl problema reikalinga spręsti skubiai; jei problema atitiktų itin skubių reikminių tyrimų pobūdį (ekstremalios situacijos valstybėje keliama iššūkiai ir pan.), tai argumentuojama (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Tikėtina, kad tik laiko klausimas, kada kuri nors religinė bendrija kreipsis į EŽTT dėl to, kad Lietuvos teisėje nėra numatyta galimybė įrodžius atitikimą pagrįstiems kriterijams įgyti tradicinės religinės bendrijos statusą (nors tokia galimybė turėtų būti pagal EŽTT doktriną).

Taip pat pažymėtina, kad valstybei nesprendžiant religinės bendrijos, dėl kurios yra priimtas EŽTT sprendimas, patvirtinantis religinės bendrijos teisių pažeidimą, problemos (problema pagal galiojantį teisinį reguliavimą galima išspręsti tik Seimo sprendimas, atitinkantis EŽTK nustatytus reikalavimus), nukenčia jos reputacija žmogaus teisių srityje.

2.9. Laukiami reikminių tyrimų projekto rezultatai, nurodant rezultatų formą

Nurodoma, kokių rezultatų institucija tikisi iš projekto ir kokia forma šie rezultatai turėtų būti pateikti (studija, praktinės rekomendacijos, metodikos padėčiai tam tikroje srityje įvertinti ir prognozuoti, priemonės, modeliai, scenarijai, tinklai, naujos technologijos, nauji metodai ir pan.) (ne daugiau kaip 2000 spaudos ženklų)

Mokslinis tyrimas, atskleidžiantis galimybes ir ribas, kiek dabar Lietuvoje egzistuojantis valstybės ir bažnyčios santykio modelis gali būti tobulinamas. Yra tikslinga, panaudojant turimus sociologinius duomenis apie religinę įvairovę Lietuvoje ir vertinant konstitucinį reguliavimą (bei konstitucinę jurisprudenciją) ir teisinį reguliavimą suformuluoti galimus valstybės ir bažnyčios santykių modelio tobulinimo kelius.